

Nadejda IVANOV
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)

ÎNTOARCEREA LA ORIGINI PRIN OGLINDA ALTERITĂȚII

Abstract. Mircea Eliade restored through characters a living world of eternal in which they are reborn. The male character, Allan, is going through a long spiritual and mental metamorphosis, even through a physical one. And India, which he came to civilize, charms him by her archetypal images in which he recognizes his being. The surrounding world emphasizes the anamnesia, triggering memories of the collective unconscious flow. Consequently, he listens to the voice inside, and discovers the absolute reality of who he tried to escape. He finds peace in Maitreyi woman, who manages to destroy the duality of *anima-animus* through an erotic – mystical ritual.

Keywords: India, archetypal images, collective unconscious, erotic – mystical ritual, the duality of *anima-animus*.

Țesătura narativă a romanul *Maitreyi* are la origine trăirile și observațiile tânărului Mircea Eliade aflat în India între anii 1929 și 1931. Romancierul beneficiază de o bursă din partea statului român și a maharajahului de Kasim Bazar pentru a elabora teza de doctorat despre yoga, sub îndrumarea profesorului de filozofie de la Universitatea din Calcutta, Surrendranath Dasgupta. Însă insolitul și profunzimea gândirii și culturii indiene le va cunoaște, în special, datorită ospitalității dascălului ce-l va integra, imediat, în familie. Prin urmare, tânărului Eliade i se oferă chiar de la început o șansă să descopere pe viu o lume cu totul nouă, un univers de gândire și de simțire ce-l impresionează până în adâncul ființei. „Suportul didactic” principal devine fiica cea mai mare a profesorului, Maitreyi. Femeinitatea acesteia reușește să zdruncine mândria și scepticismul europeanului. Respectiv, dimensiunea spirituală și tainele Indiei preschimbă egotismul tânărului într-o împlinire de sine. E o experiență a întoarcerii spre Centrul existențial, pe care tânărul romancier hotărăște s-o immortalizeze prin romanul său *Maitreyi*. Evenimentele și persoanele importante sunt transfigurate și preschimbate, păstrându-se doar numele personajului-axă, a personajului-simbol. Opera a fost înalt apreciată de la apariție, indiscutabil, mai întâi, pentru caracterul ei exotic și nuanța erotico-mistică – o noutate, de altfel, în istoria literaturii române. E un moment de creație decisiv pentru Mircea Eliade. Bogăția filozofiei descoperită în valorile culturale hinduse va influența considerabil studiile științifice și creația sa literară din viitor.

Romanul *Maitreyi* are, în biografia de creație a lui Mircea Eliade, două funcții de bază: prima – anticipează și pregătește cititorii pentru înțelegerea teoriei științifice, de mai târziu, de *homo religiosus*, timpul și spațiul profan, timpul și spațiul sacru, Spiritul

Suprem, erosul mistic etc., explicate artistic, de altfel, în roman. Și a doua – introduce un *eu fidel și credibil*, ce sporește verosimilitatea, respectiv, interesul cititorilor, datorită caracterului autobiografic. În același timp, textul artistic este unica posibilitate a tânărului Eliade de a-și mărturisi povestea de dragoste, fiindcă „nu poți să-ți povestești viața, decât dacă o transformi în prealabil într-o viață a altuia” [1, p. 179], spune Marius Lazurcă.

Chiar de la început, romanul trădează o oarecare resemnare și o „uitare de sine” a personajului narator față de condiția sa umană, și anume, pierderea momentelor de împlinire spirituală. Forma respectivă de scriere este ca un analgezic spiritual. Prin re-trăirea erosului, naratorul se simte protejat de timpul și spațiul profan. În explicațiile despre lacuna de memorie cu privire la prima întâlnire cu Maitreyi, sesizăm un fior de vinovăție, o culpă în fața acestei surse de plenitudine interioară. Fata, apreciată spre finalul romanului ca Marea Zeiță a sufletului, la început apare „urâtă – cu ochii ei prea mari și prea negri, cu buzele cărnoase și răsfrânte, cu sânii puternici, de fecioară bengaleză crescută prea plin”. Reconsiderarea vine printr-o consecință de metanoia, prin dobândirea aceluși ochi ascuns care deschide posibilitatea de a vedea ființa umană din interior, prin ascultarea simțurilor. Trăsătura definitorie a personajului, antitetică în raport cu Maitreyi și cu celelalte personaje locale, se explică prin originea sa culturală și etnică de european care n-a fost niciodată în corelație cu natura, n-a trăit după modelul cosmologic hindus și n-a știut despre contopirea cu Marele Tot. Egotratu și suficient sieși, el are iluzia că individualitatea sa este una de excepție în anturajul în care a nimerit și-l ridică deasupra acestor „primitivi”. Este vorba despre inginerul englez, Allan, angajat în India pentru desen tehnic la noua societate de canalizare în Tamluk. Aici îl cunoaște mai de aproape pe Naredra Sen, cel dintâi laureat din Edinburgh, tatăl lui Maitreyi. Personajul se bucură de respect și încredere din partea patronului, ceea ce-i accentuează egocentrismul și suficiența de persoană cu un statut deosebit, excepțional.

Până la cunoașterea lui Maitreyi, Allan își trăiește viața într-o frivolitate inconștientă. Distracțiile cu prietenii europeni, libertățile tinereții, aventurile amoroase îl sustrag de la o eventuală meditație asupra rostului existenței. Pare că nimic nu poate să-i tulbure echilibrul interior, ce i-ar pune la îndoială obișnuitele sale principii, cultura, religia, dar și individualitatea sa de bărbat liber și fără probleme de conștiință. Momentul declanșator, o intuiție a unei stări primordiale pre-conștiente se manifestă odată cu sentimentul străin și ciudat al revenirii la origini, cu apropierea de natura primară a Indiei. Rezultă o stare care îi amintește de „ceva” puternic cu totul altfel decât sine [2, p. 66], remarcă Mircea Eliade în *Mitul eternei reînțoarceri*. În adâncul ființei se produce o ruptură, în el se trezește ceva „primordial de care se bucura înainte de Timp, înainte de Istorie. Această despărțire s-a manifestat sub forma unei rupturi produse în el însuși și totodată în Lume” [3, p. 204]. În acest moment Allan presimte cu acuitate frivolitatea vieții de până acum, astfel fiindu-i afectată ignoranța (*avidya*), cea care, potrivit filozofiei budiste, „produce lucrurile compuse, multiplicitatea”, iar în consecință, cunoașterea inautentică [4, p. 19]. Cunoașterea luciferică, după cum o mai numește filozoful român Lucian Blaga, abate omul de la căutarea *ființei din sine*. Natura însă restabilește ruptura spirituală a personajului lui Eliade cu o rază de lumină transcendentă din timpul arhaic, funcția căreia este să trezească nostalgia plenitudinii. Din care cauză Allan este cuprins de o starea feerică și insolită redată artistic astfel: „nu știi ce măreție firească și inumană trăia atunci în mine.

Aș fi făcut orice, deși nu mai doream nimic. Gustul singurătății mele în această lume de minuni mă amețise.(...) Umblam fără să înțeleg nimic”. Aceeași chemare obscură față de un *alt fel* de dragoste, din afara umanului o simte și Pavel Anicet, personajul principal din *Întoarcere din rai*: „Să poți rămâne toată viața singur, să te înfrățești cu fluturii și cu paserile, să iubești stelele și apele, să-ți satisfaci instinctul acesta care duce la moarte (...) iubind orice altă viață, în afară de o viață umană”. Constatăm că atât Allan, cât și Pavel au auzit „partea spirituală din om, cea pe care sufletul încătușat în trup o cheamă cu o iubire nostalgică” [6, p. 95]. Personalitatea artificială a protagonistului Allan devine tot mai fragilă odată ce eternul spiritual îi relevă splendida sa manifestare cosmică. Altfel spus, nu se mai poate mulțumi doar cu natura sa masculină, ci va înainta în decriptarea misterelor abia cunoscute prin *anima*. Respectiva dezvăluire interioară induce omul spre dorința de a se naște din nou.

Tot aici observăm că Cerul și Pământul, în momentul de beatitudine, nu mai erau diferite în viziunea tânărului, ci un tot întreg desăvârșit: „Mi-aș fi pus brațele sub cap, și privind oceanul acela albastru de deasupra mea, aș fi așteptat să se scurgă minutele ... aproape fără să le simt”. Starea resimțită de personaj indică o comuniune a spiritului individual cu cel cosmic (purțând în filozofia indiană denumirea de *Brahman*) într-un tot întreg indivizibil. În același timp, dacă e să facem o referință la gândirea chineză veche, există două forțe primordiale *yin – yang*, datorită cărora descoperim în metamorfozele personajului lui Eliade încă o schimbare semnificativă. Forțele masculinului și femininului (*yin – yang*) se relevă într-o mișcare orientată spre Cer. Este o șansă pentru personaj de a accede către Sinele arhetipal, până atunci necunoscut de el. Trezit în interiorul său, Sinele transcende trăirile personale după modelul cosmic.

Este un moment ontologic, de altfel, întâlnit și în altă operă literară a lui Mircea Eliade, *Ivan*. Narațiunea se structurează pe mai multe planuri narative, realizate artistic prin treceri periodice ale personajului Dariu din vis în vis. Atât drumul real anevoios spre casă, cât și visele îl ajută să i se reveleze propria condiție umană. Itinerarul nocturn simbolizează coborârea în inconștientul colectiv, întoarcerea la primordial: „După aceea ne înfundăm din nou în porumbiște...”, „...greierii se împușinaseră, (...) se întunecase, chiar nu pătrundea de nicăieri nicio adiere și văzduhul era încă închis. (...) Și uneori bocancul îi rămânea prins în vreo buruiană (...) și smucindu-și piciorul smulgea buruiana din rădăcini”. La acest itinerar simbolic se adaugă și imaginea unui *alter ego*, necunoscutul mort și îngropat, care apare în vis. Acest prizonier eliberat am putea spune că reprezintă sufletul Universului sau în terminologia gândirii indiene *Brahman*-ul care explică rostul existenței lui Dariu: „Să trezim spiritul care zace alienat în orice viață”. În felul acesta lui Dariu i se relevă importanța *alterității* ca Spiritul Suprem îngropat în trup. Aceeași intuiție o are și Allan în citatul de mai sus, dar el trece peste ea fără să-i dea, la început, importanța cuvenită, întorcându-se la activitățile de rutină și mediocre. Important este totuși faptul că impactul spiritual al experienței mistice nu se pierde definitiv. Un exemplu în acest sens ar fi meditațiile sale: „Mă gândeam la Norinne, la Harold, la ceilalți toți, și mă întrebam cum au intrat în viața mea, ce rost am eu printre existențele lor atât de tihnite și de mediocre”. În susținerea acestei idei vine și profesorul Sen: „Dumneata, Allan, ai alte drumuri înaintea. Viața anglo-indienilor ăștia nu e demnă de dumneata. (...) n-ai să iubești niciodată India alături de ei”.

În consecință, sentimentul împlinirii în sensurile sale ontologice, de care Allan fusese privat până în acel moment, se descoperă plenar cu alte imperative de viață, de trăire și de comportament. În felul acesta, el tinde să respingă tot ce este meschin: fetele „ieftine”, prietenii neadevărați, încercând să depășească și haosul emoțional. Și în locul lor vine doar Maitreyi. Fata care, la prima vedere, i se pare urâtă, o ființă primară, prezența căreia însă îl tulbură neașteptat: „...iar după el, cu ezitări și pași moi, Maitreyi. Am simțit cum mi se oprește inima...”, „Mă întrebam atunci, puțin mâniat de stângăcia mea, ce mă turbură în prezența acestei fete, pe care n-aș iubi-o niciodată, cu care mă voi întâlni sporadic și inutil”. O explicație a comportamentului lui Allan o găsim la psihanalistul C. G. Jung, care susține că „în inconștientul bărbatului există o imagine colectivă moștenită a femeii, cu ajutorul căreia el sesizează esența femeii” [7, p. 218]. Tulburarea personajului semnifică, de fapt, un început de dragoste. Forțele erosului răbufnind din adâncurile inconștientului pun stăpânire pe întreaga sa ființă masculină. Allan este însă și un european, în el se dă acerbă o luptă interioară. El încearcă să minimalizeze sentimentele sale și interesul real pentru Maitreyi. În fața prietenilor el mimează cu ironie indiferența: „Începui să bârfesc și pe inginer, și pe Maitreyi, fără să cred un cuvânt din cele ce spuneam”, spune naratorul.

Cu timpul, simte în interior o dedublare a personalității. La eul său cotidian, profan, de european frivol și raționalist, se adaugă o *anima*, tot atât de vie și înflăcărată: „Mi-aduc aminte că strigau în mine două suflete: unul mă îndemna către viața nouă, pe care niciun alb, după știința mea, nu o cunoscuse de-a dreptul din izvor, (...) pe care prezența Maitreyiei o făcea mai *tainică* și mai fascinantă ca o legendă”. Observăm că în Allan s-a născut un *altul*, străin și enigmatic. E Sinele care are nevoie de un spațiu și un timp sacru. De aici și acceptul său de a locui în familia inginerului Sen. Decizia are un sens adânc. Casa va sluji drept uter din care el va trebui să renască.

Imaginaea artistică a personajului Maitreyi variază pe parcursul romanului în funcție de emoțiile și sentimentele naratorului, dat fiindcă nararea este una subiectivă. Allan, după cum am menționat mai sus, nu observă nimic deosebit în această fată. Însă treptat, *animus*-ul este tot mai mult afectat de *anima* secretă a tinerei indiene, fiind, pe parcurs, toată ființa sa, absorbită de admirație pentru Maitreyi, începând cu personalitatea secretă a tinerei ce nu i se dezvăluie în mod obișnuit. Astfel că toată ființa sa e cuprinsă de admirație pentru Maitreyi: „nu mă săturam privind-o, iar acele câteva minute mi s-au părut nesfârșite. Nu știu ce spectacol sacru îmi părea mie râsul ei și sălbăticia aceluia trup aprins. Aveam sentimentul că săvârșesc un sacrilegiu privind-o”. Acest necunoscut greu de descifrat nu este decât alteritatea sa. Prin femeie, Allan își proiectează visele, în încercarea de a se regăsi, așa după cum susține și Simone de Beauvoir „...femeia apare în același timp ca o plenitudine de a fi în opoziție cu această existență al cărei neant bărbatul îl simte în sine. (...) În femeie se întruchipează în mod pozitiv absența pe care orice creatură o poartă în suflet și, căutând să se regăsească prin ea, bărbatul speră să se împlinească pe sine” [8, p. 9]. Prin urmare, în Maitreyi, personajul narator găsește prilejul descoperirii de Sine, imposibilă până atunci. Atracția, doar energetică la început, crește fulgerător într-un sentiment de reînviere interioară, copleșindu-l și eliberându-i inconștientul însetat de Lumină. Dragostea, afirmă Mircea Eliade, îl scoate pe om din sine, „proiectându-l în persoana iubită, tinzând să se identifice

cu ea și anihilează astfel individualitatea, și cu o expresie tehnică, are loc deplasarea centrului de greutate al ființei omenești din *sine* în *celălalt*, în ființa iubită” [9, p. 72]. Romanul *Maitreyi* ne înfățișează misterul erosului ce împreună doi tineri necunoscuți, dar, cel mai important, din două emisfere culturale diferite, care, la prima vedere, par incompatibile. De aceea, jocul devenirii androginice „dezactivează” rațiunea europeanului și abordează doar sufletele lor separate. Erosul mistic mai prevede ca tot ce este lumesc să rămână în afara ritului de inițiere, fiindcă „sufletul nu ia cu sine mulțimea de amintiri pământene, (...) puține amintiri de aici îl însoțesc în lumea inteligibilă” [10, p. 68], afirmă Jean Bruno.

De menționat că însuși personajul *Maitreyi* nu este o simplă zămislire naratologică, ea mai este și o *Mare Zeiță* a personajului narator. Prin intermediul ei, Allan va descoperi și se va uni cu *ființa* născută din *sine*. Astfel că întoarcerea la modelul existenței arhetipale începe cu trecerea de la interesul banal la etapa de studiere a complexului inconștient *anima* reflectat în tânăra indiană, fiindcă nimeni, spune C. G. Jung „nu se poate debarasa de *sine* în favoarea unei personalități artificiale” [6, p. 221]. De la început orice presupunere despre personalitatea lui *Maitreyi* este eronată, lui Allan, nu-i reușește să o aprecieze definitiv. Nu se potrivește niciunui tip de fete cunoscute până acum: proaste sau simple. Timp în care prezența ei, fără să înțeleagă de ce, îl face fericit. Ființa ei se aseamănă unui Univers ce-i deschide noi viziuni și cunoașteri. Cel mai important este însă libertatea și noutatea descifrată din trupul și comportamentul lui *Maitreyi* prin care își simte *celălalt eu*: „trupul aproape descoperit (...), cu părul în ochi, cu brațele pe șani și o vâd mișcând din picioare, cutremurându-se de râs, repezindu-și papucii, cu o aruncătură de gleznă, tocmai în celălalt capăt al zidului”, „mă atrăgeau vorbele ei, mă încântau gândirea ei incoherentă, naivitățile ei, și multă vreme, mai târziu, mi-a plăcut să mă consider om întreg alături de această barbară”. Observăm că această nouă latură *anima* îl orientează spre o unire mistică, care-l va fericii, dar și șoca în același timp. Astfel că pasul următor în regăsirea Sinelui îl reprezintă confruntarea gândirilor celor doi tineri în timpul primelor discuții. Allan este plăcut surprins de gândirea primară, apreciază lipsa de „orgoliu al originalității” [12, p. 12], dar și siguranța de *sine* a fetei, imaginea verso a europeanului, de altfel. Sunt calitățile fără de care unirea lor ar fi imposibilă. Ele îmblâzesc egocentrismul pronunțat al tânărului și armonizează diferențele de mentalitate.

Climaxul discuțiilor dintre cei doi tineri se descoperă în momentul când sora mai mică a lui *Maitreyi*, Chabu, îl întreabă pe Allan ce a zis pomul din povestea narată de dânsul. Discuție, de altfel, ce l-a introdus pe europeanul Allan în filozofia și cultura indiană. Reieșind din adevărul indic că toți pomii au suflet, Allan descoperă în Chabu și în *Maitreyi* un suflet panteist: „E arbustul din curte, povestește *Maitreyi*, acela cu ramurile pe balustrada verandei. Chabu îi dă în fiecare zi mâncare: turtă și prăjituri, și firimituri din tot ce mănâncă ea”. Conversația l-a impresionat nespus. Mai mult, i se pare o descoperire științifică despre cultura indiană. Iar fetele reprezintă documentele rare, care, de altfel, după închipuirea europeanului, au citit prea multe povești. Însă primitivismul remarcat se explică altfel. C. G. Jung susține că primitivii posedă „o conștiință nesigură, fragilă, abia desprinsă din apele originare ale inconștientului” [13, p. 15].

De aceea, pentru ei, lumea înconjurătoare este doar o reflecție a lumii arhetipale. Iar lipsa barierei raționale favorizează deplasarea necontrolată de la un nivel la altul. Existența deci este mereu alimentată de fluviul inconștientului.

Referindu-ne la simbolul arborelui, amintim că la cei vechi acesta, conform spuselor lui Mircea Eliade, avea un sens exclusiv religios. Pe lângă semnificația inițială de fertilitate, mai este văzut și ca o reprezentare a Cosmosului. Elementul sacru exprimă „formula iconografică a realității absolute”, dar și Creația [14, p. 113]. Datorită rădăcinii spirituale și culturale a lui Maitreyi și Chabu, realitatea absolută se conturează foarte simplu prin relația femeie – arbore. O relație specifică culturii indiene, precizează Mircea Eliade, în care dispar dubletele simbolice, devenind *unio* – sufletul femeie-arbore. De aceea Chabu și Maitreyi sunt convinse că natura trăiește prin ele și fericirea lăuntrică nu poate fi atinsă decât prin taina universului, deschisă singură din interiorul omului [15, p. 50]. Sufletul pomului și al lui Chabu s-au unit în unul din momentul alegerii acestuia, drept argument fiind și răspunsul copilei la provocarea lui Allan: „Bine, Chabu, dar pomul nu mănâncă turte. – Dar *eu* mănânc! răspunse ea foarte mirată de observația mea”. Pornind de aici, omul și pomul împărtășesc orice sentiment, se bucură și suferă împreună. Se completează reciproc emoțional și energetic. Ba mai mult, starea spirituală și orizontul de gândire se ridică de la nivelul interior spre cel exterior. Pentru că „lumea exterioară se desprinde la nesfârșit în spațiu și în timp, precum și întregul complex al percepțiilor din interior” [15, p. 50]. Iată de ce, regăsirea fetei în pom pornește de la o alegere hotărâtă și, intuitiv, foarte responsabilă. Cu el urmează să împartă toate dulciurile, secretele, emoțiile inocente. Observăm că jocul copilăresc, de la prima vedere, este, de fapt, un joc al existenței. Iar dacă nu-l respecti, umbli căutând toată viața să răspunzi la întrebarea: *cine sunt eu?* În consecință, fata ajunsă la maturitate își primește soțul drept o binecuvântare, pe care trebuie să-l completeze, iar bărbatul își va regăsi în ea partea sa obscură, *anima*, orientându-i pe ambii spre Cer.

Aceeași încărcătură simbolică poartă și arborele lui Maitreyi, numit „șapte frunze”. Prin intermediul lui, ea trăiește primul fior al dragostei platonice și erotice. Fata se îndrăgostește de cel mai frumos și mai voinic copac, pe care îl alege să-i fie completare spirituală și emoțională. Din punct de vedere psihologic, ea regăsește virilitatea – *animus*, ce o va împlini în frumos și sensibil. Ramurile copacului le asociază cu brațele bărbatului, la atingerea cărora simțea o fericire supraumană: „O fericire atât de dulce, mărturisește personajul, încât îmi pierdeam răsuflarea”. Erosul și atmosfera nocturnă sporesc realitatea să se strecoare încet într-o stare de vis. Din cauză că „tocmai noaptea se produce în noi toți o schimbare de stare, trecerea conștiinței în sediul inimii, astfel încât, chiar când rămânem treji, noaptea se păstrează tendința acestei deplasări care integrează tot ce poate da erosul” [16, p. 135]. Prin dizolvarea dualității, Maitreyi tinde să evadeze din lumea limitativă și să restabilească starea primordială. Astfel că scenariul inițierii cosmice a lui Maitreyi începe pe timp de noapte, când „dispar granițele dintre lumea reală și cea a misterelor” [17, p. 103]. Și continuă cu evadarea din realitatea istorică în cea spirituală, prin depărtarea de casă, dezgolirea și ridicarea la cer cu ajutorul brațelor copacului ce mai simbolizează, scrie Mircea Eliade în *Nașteri Mistice*, „axa cosmosului, Arborele Lumii” [18, p. 69].

Intima purificare va continua printr-o ascensiune extatică, menținută cu recitaluri de versuri, ce exprimă starea de extaz. Este momentul ce reprezintă efortul de contopire cu celălalt, sentiment al emoției panteiste [19, p. 32]: „Îi vorbeam, îl sărutam, plângeam. Îi făceam versuri, fără să le scriu, i le spuneam numai lui; cine altul m-ar fi înțeles”? Prin eros, pe care Platon l-a numit „daimon puternic” ce „umple golul dintre o natură și cealaltă” [20, p. 90], Maitreyi tinde să abolească Cosmosul. Și panteismul hindus ori contopirea eului feminin cu cel masculin, precizează Mircea Eliade, pregătește fata să-și asume modul specific de existență, adică de a deveni creatoare. În același timp, ea este instruită în privința responsabilităților ei în societate și în cosmos. Julius Evola consideră că femeile care s-au apropiat cel mai mult de imaginea *femeii absolute* sunt cele ce aparțin civilizației din valea Indului. Unele din trăsăturile definitorii erotico-estetice sunt: „talie foarte subțire, șolduri foarte largi, (...) coapse puternice, glezne fine, (...) ochi mari, gură cărnoasă și senzuală, nas mic, păr foarte lung” [16, p. 7]. Astfel că Maitreyi este un etalon al frumuseții interioare și al celei exterioare. Drept argument vine observația lui Allan: „Nu are o frumusețe regulată. Ci, dincolo de canoane, expresivă până la răzvrătire, fermecătoare în sensul magic al cuvântului”, „ochii prea mari și negri, buzele cărnoase și răsfrânte, sânii puternici de fecioară bengaleză”, „șolduri mari, mijloc prea subțire”.

În concluzie, susținem că Mircea Eliade a redat prin intermediul personajelor sale o lume vie a eternului în care protagoniștii romanului își regăsesc Sinele. Allan, personajul masculin orgolios de descendența sa continentală, vine în India s-o civilizeze. Însă, după cum am observat, acest tărâm exotic îl vrăjește prin imaginile sale arhetipale, astfel încât natura indică îi descoperă unitatea sa primordială. În mod special, un rol important în procesul de anamneză joacă vegetația cu manifestările ei de sacralitate ascunsă. Prin urmare, personalitatea artificială a protagonistului Allan se vedește tot mai fragilă. Pe lângă eul său cotidian, profan, frivol și raționalist se adaugă o *anima* – partea feminină ce-l orientează spre androgenizare. Alteritatea ca Ființă Supremă, abia redobândită, tinde să cucerească întreaga ființă a europeanului, de aceea, Maitreyi, fiica inginerului Naredra Sen, îl ajută să depășească fisura anamneziei și să se împlinească printr-o simbioză cosmică. Ca urmare, Allan trece printr-o îndelungată metamorfoză psihologică, spirituală și chiar fizică. Frica de necunoscut îl îndeamnă să respingă contopirea cu *celălalt eu*. Însă, mai târziu, găsește liniștea în *femeia* din Maitreyi, care, în romanul lui Mircea Eliade, are funcția să anihileze dualitatea *yin – yang* într-un ritual erotico-mistic.

Referințe bibliografice

1. Lazurcă Marius. *Zeul absent*. Literatură și inițiere la Mircea Eliade. Ediția a II-a. Chișinău: Ed. Cartier, 2015.
2. Eliade Mircea. *Eseuri. Mitul eternei reînțoarceri. Mituri, vise și mistere*. București: Ed. Humanitas, 1991, p. 66.

3. Eliade Mircea. *Mefistofel și androginul*. Traducere de Alexandru Cuniță. București: Ed. Humanitas, 1995.
4. Tofan Ștefan. *De la arhaic la liturgic. Lecții de filozofie*. Editura Alter Ego Cristian, Algorithm, 1996.
5. Neagoș Ion. *Mircea Eliade. Mitul iubirii*. <https://ru.scribd.com/doc/203865331/Ion-Neagos-Mircea-Eliade-Mitul-Iubirii>, (accesat pe 16.01.2015)
6. Rougemont de Denis. *Iubirea și Occidentul*. Traducere în română de Ioana Cădea – Marinescu. București: Ed. Univers 1987.
7. Jung Carl Gustav. *Opere complete 7. Două scrieri despre psihologia analitică*. Colecție coordonată de Vasile Dem. Zamfirescu. București: Ed. Trei, 2003.
8. Beauvoir de Simone. *Al doilea sex*. Ediția a III-a, vol. II. Trad. de Diana Crupenschi. București: Ed. Univers, 2006.
9. Eliade Mircea. *Insula lui Euthanasius*. București: Ed. Fundația regală pentru literatură și artă, 1943.
10. Bruno Jean. *Neoplatonismul*. Trad. de Cătălin Anghelina. Editura Universitas, 2000.
11. Panainte Isabela Alina. *Eros mistic la Plotin*. Rezumat la teză de doctor. Universitatea din București. Facultatea de Filozofie, 2010 <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2011Februarie/Panainte%20Isabela%20Alina%20-%20Eros%20Mistic%20la%20Plotin/PANAINTE%20ISABELA%20ALINA%20EROS%20MISTIC%20LA%20PLOTIN%20REZUMAT.pdf>(vizitat pe 21.02.2015)
12. Blaga Lucian. *Religie și spirit*. Sibiu: Ed. Dacia Traiană S.A., 1942.
13. Jung Carl Gustav, apud: Mureșean Vlad. *Jung și inconștientul transcendentall// Sens Giratoriu*, anul 4, nr. 60, 1-15 mai, 2009.
14. Eliade Mircea. *Insula lui Euthanasius*. București: Ed. Fundația regală pentru literatură și artă, 1943.
15. Deussen Paul. *Filosofia Upanișadelor*. Trad. De Corneliu Sterian. București: Ed. Herald, 2000.
16. Evola Julius. *Metafizica sexului*. Cu un eseu introductiv de Fausto Antonini. Trad. de Sorin Mărculescu. București: Ed. Humanitas, 1994.
17. <http://ru.scribd.com/doc/25222159/Dictionar-de-Motive-Si-Simboluri-Literare> (accesat pe 06.01.2015).
18. Eliade Mircea. *Nașteri Mistice*. Traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu. București: Ed. Humanitas, 2013.
19. Eliade Mircea. *Yoga. Problematika filozofiei indiene*. Prefață de Constantin Noica. Ediție îngrijită de Constantin Barbu și Mircea Handoca. Craiova: Ed. Mariana, 1991.
20. Platon, apud: Evola Julius. *Metafizica sexului*. Cu un eseu introductiv de Fausto Antonini. Trad. de Sorin Mărculescu. București: Ed. Humanitas, 1994.
21. Eliade Mircea. *Jurnal*, vol. I. București: Ed. Humanitas, 1993.
22. Jung, Carl Gustav. *Opere complete. Arhetipurile și inconștientul colectiv*, vol. I. Colecție coordonată de Vasile Dem. Zamfirescu. Trad. din limba germană de Dana Verescu, Vasile Dem. Zamfirescu. București: Ed. Trei, 2003.